

לא תנחשו ולא תעונו... אל תפנו אל האבות ואל הידעונים, אל תבקשו לטמאה בהם, אני ה' אלקיכם (קדושים) יטע כו-לא) שאם תעסקו בהם, אתם מיטמאים לפני ואני מתעב אתכם. אני ה' אלקיכם — דעו את מי אתם מחליפים במי (רשי"י).

רוחרה שורה באלו המלכיות" (יומא עז:). בספר נחלת יוסף (דף נב:) הסביר את התופעה: "כל זמן שהיתה הנבואה שורה בישראל מיטרא דמינא, היו אמות העולם מתעסקים גם כן לידע העתידות עם השדים וכל מיטרא דמסאבא. ויען שכל דבר מתחזק בהפכו, כמו שאתרא ריח השושנה מתחזק בתוך שומים נטועה, כך כל זמן שהיתה הנבואה מתגברת בישראל — היתה היטרא אחרא מתגבר באמות העולם כקופים הרוצים להדמות לפעולת ארץ ישראל — ויאשר החחיל הנבואה להסתלק מימי... החחיל גם כן להסתלק מעט מעט כח מיטרא

כך יש עשר כתרין תתאין, דלא קדישין, וכולם לצורך העולמות, ומכחות אלו — הבישוף ומעשה האוב הידעוני, ומעשה שדים דודיש אל המתים, וכל חכמת מצרים וכל חכמת בני קדם וכחמת בלעם, הכל היה מן הכחות האלו. אבל כבודת הקדוש, שהן עשר כתרין קדישין, לא השיגו אותה אלא הנביאים, ונמסרו מהם אל פה להכמים הראשונים".

ביחוד נדרש הרדב"ז להסביר ענין מעשה האוב שכפרשטנו, בספרו מצודת דוד (מצוה מז): "דברים הרבה, כותב הוא, נאמרו במעשה האוב. אבל הנכין מה שאמרו חכמי הסוד, כי יש

"החכמות שבאותן דורות היו כולן רוחניות, כגון ענייני השדים והמפשפים ומיני הקטרות למלאכת השמים, לפי שמחמת קרבתן לבריאת העולם ולמבול, לא היה אדם מנחיש בחידוש העולם ולא ממרה באלוקי" (רמב"ן)

אחר והרוחות האלו, אך לא מכל וכל, עד כיבא צדיק עולמים, ואז את רוח הטומאה אעביר מן הארץ האיליים כליל יחלוף".

כח בבעל אוב על ידי השבעות וקטרים ועשונים ופעולות, להכניס אחת מרוחות הטומאה בתוך גוף המת שבקרב, ומרוד העתידות אשר הכריזו בקריע, ובעל כנפיים יגיד דבר — ומעשה זה מפורסם מאד בארץ ספרד!"

● האומה הנקרא קוואקיין

המהרש"ל, בספרו ים של שלמה (חוליס פ"ח, סימן יב) מאבחן את התופעה, אבל אינו טומך ידו על תוצאותיה. אמנם יש שינוי במקומות, וכל שכן בזמנים שהדורות פוחחים והולכים — "מכל מקום, מה שיש לחוש מענין הכשפים והזיקות שבגופו, למיחש מבע"י".

הבאר היטב (יו"ד, ריש סימן קל"ו) מביא ומציין לדברי ספר נחלת שבעה סימן טו, שדפוס היא, והדברים כתובים שם בסמנין עז, ודבריו מאלפים. עד היום, כותב בעל הנחלת שבעה, ורוח הכישוף באנגליה הוא האומה הנקרא קוואקיין... ודאנו בעינינו שהרבה מיני הזיקה גורמין לעולם על ידי הכישוף שנעשה ממעשה שדים, וממש כמחשיין כח פמליא של מעלה לפעמים, שנעשה הזיקה רב בחבואת השדה, וגם בבני אדם — שעושין חזרין וטומין וכוונת בכך, וזה בכלל כישוף ואסור... וכמו שאנו רואין כמה פעמים עור היום כינוי הבעלי שמתו שלפעמים פועלים גם כן על ידי שמות הטומאה... וצריך הכנה לדבר, שלחן קטן וסכין וצלויות ים מים חיים ושמן זית, מימי שמעתי הרבה שנשתמשו ופעלו בו".

● רק לעשות רע

בארץ ספרד, ולא רק בה, בספר שושן סודות לתלמיד הרמב"ן (דף נה) העיד, שהסמכת הישמעאלים ואף היוונים עצמם, וכל שכן האומה הישראלית, מרדים במציאותם. למפקקים ותוהים, קורא הוא לעקוב אחר פעולתם של שלשה שרים הבאים ומודיעים עתידות. הוכחה מוחשית.

ומגדולי האחרונים, רבינו הפרי חדש (א"ח תכח) מזהיר להקפיד על אי שתיית מים בשעת התקופה — ש"הריו בזמנינו זה שמענו כמה וכמה מיתים משהיית מים בשעת התקופה, ומהם מתרפאים".

תיר על כך, אם נשנתנו לרעה, כך קובע בעל שו"ת גינת ורדים (אבן העזר כלל ד' סימן יא), במקרה שהובא לפניו אשה שהשקתה את בעלה במי כשפים כדי למצוא חן בעיניו — ארובה, אומר המבכ"ן, מבכר היה לומר שאין ממש בלהטי הקוסמים, אבל "זאת המדה (השקר) מגרעת היא לנו, מפני שדבר ברור הוא שיש בהם אומרים קצת עתידות". הוא מאריך ומבאר את מקור חכם, ובקטע קודם כשנדרש לקביעת חז"ל שאין השד יכול לברוא כריה פחותה מכעושה, מגלה הוא "שהיה זה רחוק בעיני, עד שדברתי עם בעלי השדים ושמעתי מהם...".

"הכישוף ומעשה האוב והידעוני, ומעשה שדים ודורש אל המתים, וכל חכמת מצרים וכל חכמת בני קדם וחכמת בלעם — הכל מעשר כתרין תתאין, דלא קדישין, והכל לצורך העולמות" (רדב"ז)

● הודה ולא בוש

בהקדמת ספר אמונת חכמים לרבי אביעד שר שלום באיילה (שה"ר"א בן הגר"א מכנהו ח"ב המופלג, בספרו רב פעלים י:), מובא הסיפור הבא:

במקום אחד ממדינת מונפיראטו, בשנת שעברו, היה פילוסוף אחד מבני עמנו שהיה נוטה מאד לשלילת מציאות השדים, ועוד היה מוסמק בפעולת שמות הקודש, ואולי לא היה מאמין בהם. ויקר מקרהו, כי אדם אחד ממדינת פיימוטי, בקץ ימינו כפאו שר, והפילוסוף הזה היה מלעיג לדברי האומרים ששד כפאו, ומחזין אותם לפתאים מאמינים לכל דבר, והיה אומץ חולי טבעי הוא מחולל הנפסים.

ואנחנו — מספר בעל אמונת חכמים — כך להעמידו על האמת, אמרנו לו: הלא תראה רב מפליא? וישמינו ביד האדם הלזה — והוא היה מוטל על משטרו כלי שום הגושה — דבריו רבים וכתבים שונים, ולא עז ולא הגיב בהם כלל וכלל, וישמו בידו נייר אחד, ובו שם הריון אדוני'ת משולב יחד — והוא שם בלתי ידוע לבעיני הפשוט, כי אינם מכירים אלא את השם שמות שאינם רשאים להמחק — ויהמה אחרי קבול גדול, וישלך מידיה השם בכח גדול. ועיניו היו סגורות, ולא ראה מאומה. ויעשו השדים הלוני הפילוסוף כמה פעמים, ביותר משקף ימים, הן בשם זה הן בשמות אחרים, כן בעשבים וכוונות אחרים שבהם לא התנועע כלל, ויוד הפילוסוף ולא בוש.

כשפים לא יעזילו ולא יצליחו לשום טובה, רק לעשות רע, ויש להחמיר עליה, שהביאה את בעלה לירי סכנה!

● נתמעטו השדין

כיום, התמעטו הדורות. הנבואה ספקה, אין משתמשים בכח קול, וזה לעומת זה — יצר העבודה זרה כטל, וכח הטומאה נחלש. אנשים קטנים עם נסיונות קטנים, אין אותות ומופתים — לא לטוב ולא למוטב. שעת שקיעה שלפני זריחת הגאולה.

רבינו יוסף חיים מבגדאד, בעל בן איש חי, כותב בספרו כף היריע (ברכות ו), על אמרתם שהמזיקים גורמים לדוחק ביישיבה: "כל מאמרים אלה, הם מדברים על ימימה, שהיו השדים מצויין הרבה. אבל בזמנים אלו, כיון שנתמעטו כח היטרא אחרא, נתמעטו השדים גם כן, וראת תליא".

● כשונשיה בין השומים

ולא רק בזמנו — זמנינו (רבינו יוסף חיים חי לפני כשני יובלות שנים), רבינו הערוך מראשוני רבותינו הראשונים מביא בשם רב האי גאון בענין הזוגות שזורה עליהם רוח רעה (פסחים קי: כעין אספרגוס) הגי מילי משום סכנת מוסיקין הדיו נהיג ביה, והשתאל לא נפיש, כי היא עידנה. כיום אינם מצויים כבזמנם. בחוספת משפע שהוא ענין התלוי גם במקומות, "מה שהעולם אין נוהרין וכשיו בזה, לפי שאין אותה

אובות וידעונים

"כי לא יטוש ה' עמו". דור חדש גדול בארץ. דור לתפארת. תורה מחזרת על אכסניה שלה. הר"ה"ג רבי יצחק רצאבי, תלמיד חכם אב בחכמה ורך בשנים, מחזיר את עטרת תורת חכמי תימן לישנה. הוא כינס והאיר את תורת המהר"י"ץ, רבינו יחיאל צלאח זצ"ל.

ספרים רבים הוציא לאור, ורבים החיבורים אשר אותו בכתב יד. אחד מהם, קובץ בשם "כבשים ללבושך", הנדרש על דברים שהם כבושנו של עולם ומוצנעים מעיני הבריות. עניינו — שרשי חכמת הקבלה. פרקים ממנו מדברים בענייני הצד שכנגד, שדים ושמות טומאה, מזיקים ועין הרע. ראינו, וליקטנו, דברים מאלפים. דעו את מי אתם מחליפים במי.

● דברתי עם בעלי השדים

הנבואה, אומר הרמב"ן בהמשך דבריו, פסקה כעם ישראל, אבל הכישוף נשאר: "והזרין האומות לשאלו אוב וידעוני, והם כישוף המעלה הם מתיים... וגם שואלין האומות למנחשים והם ההולכים אחר העופות, ונשאר גם זה בדרות האלו מפני שהוא ענין מורגש". ארובה, אומר הרמב"ן, מבכר היה לומר שאין ממש בלהטי הקוסמים, אבל "זאת המדה (השקר) מגרעת היא לנו, מפני שדבר ברור הוא שיש בהם אומרים קצת עתידות". הוא מאריך ומבאר את מקור חכם, ובקטע קודם כשנדרש לקביעת חז"ל שאין השד יכול לברוא כריה פחותה מכעושה, מגלה הוא "שהיה זה רחוק בעיני, עד שדברתי עם בעלי השדים ושמעתי מהם...".

● ואל תחשדני

הרדב"ן בתשובתו (ח"ב, ט"ו טה) נזקק להביא דברי אחד הקדמונים שמשמע בהם פקפוק במציאות כחות הטומאה, והוא ממיה להסתייג ולהכריז: "ואל תחשדני שאני מבחיש מציאות השדים — כי אני מאמין בכל דברי חז"ל, אפילו שיהא קלה שלהם, כל שכן הזכתיים פשטיים מורים על מציאותם: ולא יובחו עור את זבחייהם לשעירים... וזבוח לשדים לא אלוהי. תשובתו זו של הרדב"ן נדפסה גם בחלק מהוצאות השלחן ערוך, חלק יורה דעה, לאחר סימן קפ"ב.

● מפורסם מאד בארץ ספרד

בספר אחר שלו, מגן דוד (דף כ"א), מסביר הרדב"ן את ענין כחות הטומאה. היטרא האחרת שכנגד כחות הקדושה: "ראיתי מברש העולם, כי כמיחש עשר כתרין קדישין עילאין,

יש טבע, ויש דברים שהם מעבר לו. דבר זה היה ידוע בעולם כולו, והוכח לעיני העולם כולו. הראשון שקם להכחיש את הירוד לכל ואת הנראה לעין כל, לא נקרא בשם "ספקן" — שכן לא היה מקום לפקפוק. הוא לא נקרא "טיפש", שכן היה חכם וערום. הוא נקרא "אכזרי"! האכזר — הוא אריסטו "ראש הפילוסופים", אבי החכמה היוונית).

כינוהו כך — רבינו הרמב"ן. נביא קטע מדרשתו "נורת ה' תמימה":

● העם שלא נחל חכמה

חידוש העולם נחבר על ידי משה, בקריעת ים סוף והמון והבאר ועניי הכבוד וזולתם, בציאת מצרים, והנבואה — כמעמד הר סיני... וכל על שיתחדש לו דבר כנגד התולדה (הטבע), וכן על ידי חזרונותיהם והמשפטים בין על ידי נביא, מיד ידע ויאמין בחידוש העולם. ומכאן תראה אכזריות ראש הפילוסופים וקשיו, וימחה שמו, שהוא מבחיש דברים שראו רבים, וראינו אנחנו אמיתתם ותפוסתם בעולם! ובאותם הזמנים קדמונים, כגון ימים של משה רבינו עליו השלום, היו נודעים לכל, כי החכמות באות הדור היו כולן רוחניות, כגון עניי השדים והמכשפים ומיני הקטרות למלאכת השמים. לפי שמחמת קרבתם לבריאת העולם ולמבול, לא היה שום אדם מבחיש בחידוש העולם, ולא מורה באילוק, אלא שהיו מבקשין תועלת מצד עבודת השמש והיח והמזלות, ועושין לזמן צורות לקבל כח עליוני. וכאשר קמו היוונים, והם עם חדש שלא נחל חכמה, כאשר ביאר בעל ספר הכוזרי (ח"א פרק טו), קם האיש הידוע ולא האמין אלא במרושע, ויחפש חכמות מרושעות והכחיש הרוחניות, והדבר ידוע ומפורסם שאינו כן!.

● אילולי ראות - לא האמנת!?

עם זאת, מצייני רבי אביעד שר שלום, גם בהודאת הפילוסוף טמון שורש הכפירה. משום ששאף הוא מסתמכת רק על ראייה והוכחה, ואילו האמונה צריכה להיות תמימה ובלתי מותנית על כך, אמר, שאלה הגמרא "אלמלי ראות - לא האמנת!?" ולא רק שורש הכפירה, אלא "שורש הטיפשות גם כן מכאן יוצא, כי הרי אי אפשר

אך שכעתיים היה מצב הניגולים גרוע, אם הם היו יהודים, והשריפה יצאה מרחוב היהודים והתפשטה לשכונות הנכרים, או אז היו היהודים מאושמים באסון, והיו פורעים בהם ללא רחם. ועתה, לעדותו של מחבר החוט המשולש: "אנב, אוכיר דבר פלא. בהיותי בפתוגא בבית דירת זקני (הגאון רבינו עקיבא אייגר, רבה של העיר) ראיתי על האכסדרא ככותל בולט ראש צבי גדול עם קרניו, ושאלתי לדעת מה זה. והשיבו לי, הראש צבי הוה עשה הגאון הקדוש רבי נפתלי כהן זצ"ל (בעל סמיכת חכמים) כאשר בא לישב על כסא הרבנות

"גדולים הסימנעשה כשפים, שמכחישים פמליא של מעלה, וברי הזיקא. מה גם שבזמנים אלו כשפים לא יועילו ולא יצלחו לשום טובה, רק לעשות רע" (גינת ורדים)

בפתוגא, נתן שמות הקדושים בכתוב. ומיני אז והלאה, בכל הרחוב ההוא אשר רוב ירידיו יהודים לא הייתה שום שריפה. וכאשר בא זקני זצ"ל לישב על כסא הרבנות שמה, נטל השמות וברוך והחזירן לתוכו, ועד היום לא הייתה שריפה שמה."

● הרואה אותם מתמחד מהם

פעולת השמות הקדושים מוכחת, אבל לא כל הרועה ליטול את השם יבא ויטול. כבר רב האי

שארם אחד יראה הכל, ואם לא יאמין לדברי חכמינו המספרים הדברים לאמינים וכתבו אותם בתלמודנו הקדוש - אין תופעה למכתו. ועל זה - ממשך הוא - היה מבאר כמה"י ירודה ביראל, מה שאמרו בגמרא, שכל מי שיש בו גסות הרוח כאילו כבר בעיקר, לפי שגסות הרוח גדולה היא זו, להאמין לשלכו שלבד, עד שיכחיש קבלת חכמינו וסיפורי אנשי צדיקים בעלי התורה שבעל כול עוד שהודבר לא יהיה נאות לשלכו ולכן, מי שיש בו גסות הרוח ואינו מאמין אלא לשלכו, בנקל יבא לכפור בעיקר."

● התנוודה כמלונה

בספרו אמנות חכמים עצמו, בפרק כ, מביא הוא מקרה שחוצצאותיו היו שונות. בונציה, הרגא "לאחד מעמנו, מגדולי הפילוסופים, בית אחד שהיה נעמד בו כלילה רחוק שהיו משמיעים קול". הקולות יצאו מעלית גג ועזרה, שלא היה יכול להחבא שם אדם. כתבו את הדבר, והתחקו אחריה, ולא נותר כל מקום לספק, וכנה היו דבריו: אני רואה, ועם כל זה איני מאמין". אלו, שעל פתחו של גיהנום, והחופת בוערת והזקוקת בוקיעה, ואין הם חוזרים בתשובה. היעב"ץ התייחס לדברים אלו, בהביאו עדות אישית. "כבזה גם אנכי בעל נסיון, שניסיתי כן כבערה שנתקפה רוח רעה, על ידי טבעת של זהב שחקוקים בתוכה שמות הקודש, שנתתיה לשום באצבעי, ומיד נתפעלה ממנה, נשתנה פניה והתנוודה כמלונה. זה ראו עיני, וכמה בני אדם שהיו עמי במעמד."

● אמר שם ונבלע בארז

על פעולת השמות הקדושים אין צורך להכביר במלים. דיה עדותו של מרן החת"ם סופר בתשובתו (אר"ח קצ"ו) "שמות הקודש הם פעולות אמיתיות, ממה שראיתי בעיני מאיש מופת, מורי כהן צדק (הוא מרנ"א רבי נתן אדלר ז"ל), ומה שחז"ל עסקו בספר יצירה ובראו בגרא, ואמרו כיבמות מט: שישעיה אמר שם ונבלע בארז".

בספר חוט המשולש (עמ' ק"ג ואילך) מסופר באריות על השמות והקמיעות שנתן החת"ם סופר עצמו. עוד מובא שם סיפור שיש להבין את רקעו.

● שמור נפשך מלהשתמש בשמות

אזהרה חמורה, השמיע באוניו הרדכ"ו, בספר מגן דוד (דף טו): "הזהר בני מאוד ושמור נפשך, מלהשתמש בשמות. כי תאבד את עולמך, ולא תועיל ולא תציל, ותוציא לעז על השמות, כי אין מי שיוודע כוה דבר. ומה שתמצא

"אנו רואים עוד היום בינינו הבעלי שמות, שלפעמים פועלים גם כן על ידי שמות הטומאה. וצריך הכנה לדבר, שלחן קטן וסכין וצלוחית של מים חיים ושמן זית, מימי שמעתי הרבה שנתמשו ופעלו בו" (נחלת שבעה).

● ראש צבי עם קרניו

הבחים באותם ימים, אף בעררים הגדולות היו עשויים עץ. הבישול והמאור היו באש גלויה. רחוק בנין בודד, כדי להיזק את הבית, ועמו את הרחוב כולו, כי הבחים נבנו בצפיפות ובסמיכות, האש הייתה מתפשטת לרובע ומאיימת על כל העיר. ערים ועיירות היו למאכלות אש, ותושביה - אלו שניצלו (מן השריפה, לא בשריפה גופה) הפכו לחסרי כל.

בלי קבלה מה אל פה - הנה גמלו לנפשם רעה, ויגעו לריק ולדור לבהלה ואיבוד את עולמם. והרי הכתוב אומר "אשגברו - כי ידע שמי". כידעיה לבד - אשגברו, ולא בהזמשו בהם."

● מכלה בכל מקום שמסתכלת

אנו, אין לנו עסק בנסתרות, ולא ניטול את השם. גם מכשפים נחזק, ולא נשאל באוב, אבל יש ענף של כחות הרוע, ועין הרע שמו. כדאי להרחיב בו את היריבו, שכן בידנו הוא. ליתר דיוק, בעינינו. ודין מפורש שנינו, במסכת בבא בתרא בתחילתה, לא יעמוד אדם על שדה חברו בשעה שעומדת בקמותיה, משום עינא בישא. ובמסכת בבא מציעא דף קו, אמרו, רב סליק לבי קברי, עבד מאי דעבד - פירש רש"י, יודע היה ללחוש ולהכין על כל קבר באיוו מיתה מתו, אם מת בזמנו או בעין רעה. אמר: תשעים ותשעה בעין רעה, ואחד בדרך ארץ (בזמנו מת). ובתנחומא פירש כלק אמרו: עין רעה מכלה בכל מקום שהיא מסתכלת.

● מסודות הבריאה

וכתב רבינו מרן החזון איש זצ"ל (בליקוטי חושן משפט, סימן כא) על דברי הגמרא יהבו ביה רבנן עינייהו נחנ נפשיה (סנהדרין קח:): - מסודות הבריאה, כי האדם במחשבתו הוא

"כבזה גם אנכי בעל נסיון, שניסיתי כן בערה שנתקפה רוח רעה, על ידי טבעת של זהב שחקוקים בתוכה שמות הקודש, שנתתיה לשום באצבעי. ומיד נתפעלה ממנה, נשתנה פניה והתנוודה כמלונה. זה ראו עיני, וכמה בני אדם שהיו עמי במעמד" (יעב"ץ)

מניע גורמים נסתרים בעולם המעשה, ומחשבתו הקלה תוכל לשמש גורם להרס ולחורבן של עצמים מוצקים, וכדאמר (פסחים ט:): כיון דנפיש

אפחזייהו שלטא בהו עינא, וכבבא מציעא (פד). לא מסתפי מר מעינא בישא, ושם (עמוד ב) פרידה אחת יש לי ביניכם ואתם אומרים לכלותה, ושם (קז). לא תוביין ארעא דסמיכא למתא, ובשעה שבני אדם מתפעלים על מציאות מוצלת, מעמידים הם את מציאות זו בסכנה.

● אין קשה מעין הרע

ומצינו, כשהסכירה הגמרא למה נקראו הצאן עשירות, שמעשירות את בעליהן - העמידו כתנאי שיגדלן מחוץ לעיר, שלא תשלוט בהן עין רעה. וכשאלו בשלהי מסכת תמיד מה יעשה האדם ויחיה - ימית את עצמו, הסכיר רש"י שלא יתהדר ברכושו והשגו, שלא תשלוט בהן עין רעה ויאבדו. ויעקב אבינו, כששלח את בניו למצרים, אמר להם "למה תחראו". ופירשוהו במדרש (בראשית רבה צא) אל תכנסו כולכם בפתח אחד, מפני הדין. ובלשון מדרש תנחומא: אתם גיבורים, אתם נאים, אל תכנסו בשער אחד ואל תעמדו במקום אחד, שלא ישלוט בכם עין הרע. ובתנחומא ישן מופיעה תוספת: שאין קשה מעין הרע.

● דבר שיש בו ממש

וברשי"ר פירש פרשת כי תשא, פירש את הפסוק "לא יהיה בהם נגף כפקוד אותם" - מפני שבמנין שולט עין הרע. והלבי"ג שם האריך לבאר את פעולת העין הרעה, וכתב שיעקר ההיזק הוא בקשור עין עם הניזוק. ועל כן מנו בעזרה אצבעות בגורל הכהנים, שלא ייזוקו מעין הרע. ובעל העקדה כותב (בפרשת תזריע שער טא), שיעקר היזק העין הרע נמשך מרוע מזג המבט ומחבולותו הנשחתת, עד שיעקרו ניצוצי הכחות חכרבות וכחיצים. וכל שכן, אם נשתתפה בהכבסה רוח רעה, או איבה ושנאה. ומהו הענין היה בלעם הרשע, כמו שפירסמו עליו חז"ל שהיה בעל עין רעה (אבות פ"ה). והאר"י הקדוש, הובאו דבריו בספר שער השמים, כתב: אף על גב שהסתכלות העין אינה מורגשת לבריות, מכל מקום הוא דבר שיש בו ממש!

בכל יום מתפעלים אנו שנצל מעין רעה, אבל חייבים אנו גם לעמול ולהמנות בעצמנו על תלמידיו של אברהם אבינו, שמטימינו - "עין טובה".

"מסודות הבריאה, כי האדם במחשבתו הוא מניע גורמים נסתרים בעולם המעשה, ומחשבתו הקלה תוכל לשמש גורם להרס ולחורבן של גשמים מוצקים... ובשעה שבני אדם מתפעלים על מציאות מוצלת, מעמידים הם את מציאות זו בסכנה" (חזון איש).

תחרוט מימי הביניים, המאשים יהודים במעשי כישוף. האשמה, שבעטייה הועלו רבים על המוקד